

HOL VANNAK A TÖMEGSÍROK? (7.) Az akácfa árnyékában

Bajmokon mintegy kétszáz ártatlan embert végeztek ki – Csak a férfiakat szedték össze

Sajnos egyre kevesebb olyan tanúja van már az 1944-es borzalmak időszakának, akik megmutathatnák, hol várnak az ártatlan áldozatok tetemei arra, hogy végre méltó nyughelyükre kerüljenek. Most induló sorozatunk célja felkutatni azokat a helyeket, ahol a szemtanúk vagy a helytörténészek szerint a '44-es áldozatok jeltelen tömegsírokban nyugszanak. Várjuk olvasóink segítségét. Akik tudnak segíteni, kérjük, jelentkezzenek a 024 555 530-as telefonszámon, illetve a hettevege@magyarszo.com e-mail címen.

1944 októberében Bajmokon Petar Dulic elnökelével működő rögtönítélő bizottság több mint ötszáz embert gyanúsított meg, hogy együttműködtek a megszállókkal, november 2-án pedig mintegy kétszáz embert végeztek ki Dulic földjén, melyet maga a bizottság elnöke ajánlott fel e célra. Három nagy sírgödör lett az ártatlanul kivégzettek örök nyughelye, ahol a mészlálás mementójaként egy akácfa magasodik.

Volt egy olyan eset is, hogy az illetőt szabadon engedték, de mivel bent felejtette a kabátját, visszament érte, és többé nem engedték el

Ott lehet a parcella végében a negyedik tömegsír

Mojzes Antal helytörténésznek az évek során rengeteg adatot sikerült összegyűjtenie az 1944 őszi lejárású eseményekről. Történetét Bajmok

Mojzes Antal

November 2-án pedig mintegy kétszáz embert végeztek ki Dulic földjén, melyet maga a bizottság elnöke ajánlott fel

felszabadulásával kezd, amikor bevonultak a szovjet egységek és a partizánok, és néhány napon belül megalakult a Népfelszabadító Bizottság, majd a háromtagú rögtönítélő bizottság is, amely életéről és haláláról döntött.

– Levélben utasították a bizottságot egy lista összeállítására, és levélben értesítették őket, hogy hamarosan érkezik egy csapat, amely elvégzi a tisztogatást. Két partizánalakulat érkezett Bajmokra, és az egyik csapat feladata volt a vajdasági kivégzettek lebonyolítása, így a bajmoki is. Öt-százhatvan név került a listára, és akik bármilyen ürüggyel meggyanúsíthattak, azt begyűjtötték és kihallgatták. Egyesek úgy hittek, hogy a listát állítólag csak az emberek megfélemlítésére állították össze, de a tisztogatásra odavendelt csapat mégis elvégezte a feladatát. Csak azok menekültek meg, akiknek volt valamilyen ismeretségük, a többieket a kihallgatás után börtönbe vetették, majd néhány napon belül megkötözve a vesztőhelyre vitték. Volt egy olyan

eset is, hogy az illetőt szabadon engedték, de mivel bent felejtette a kabátját, visszament érte, és többé nem engedték el – meséli Mojzes Antal. Mint mondja, az ő édesapja is rajta volt a listán, és csak azért menekült meg, mert a sógora benne volt a partizánörsegekben.

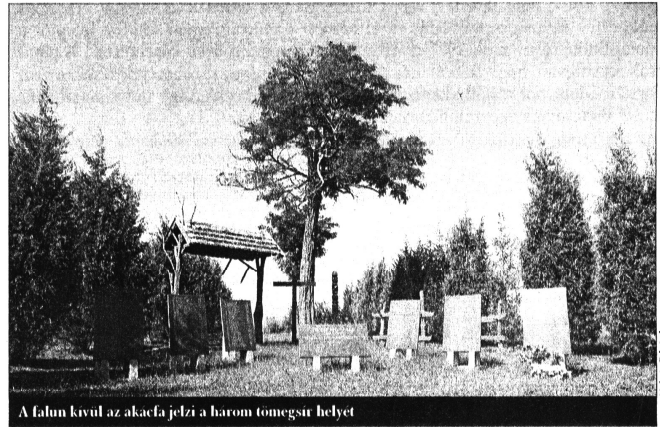
Az utat a vesztőhelyig nagyon sok partizán őrizte. Aki menekülni próbált, rögtön agyonlőtték, és a holttesteket talicskával vitték ki a tömegsírhoz. A három nagy sírt Petar

Dulic földjén ásatták ki a cigányokkal, akiket annyira megfélemlítettek, hogy sokáig nem is mertek beszélni róla, és hosszú évek hallgatása után Mojzes úr édesapjának szülőskertjében az egyik borogtatás alkalmával mesélték először arról az éjszról.

– Emlékszem, a kivégzés estején nagyon esett az eső. Gépfegyverek ropogását, rengeteg puskalövést hallot-

tunk. Édesapám meg is jegyezte, hogy most végzik ki a magyarokat, és ha nem lett volna a sógor, ő is köztük lenne. Akik nem haltak meg rögtön, azokat ásókkal, kapákkal verték agyon. Behúzták őket a sírgödörbe, és nagyon vékonyan földet szórtak rájuk. A hozzátartozók a kijárási tilalom miatt csak másnap reggel mehettek ki a vesztőhelyre. Úgy mesélték, hogy akkor még kezek látszottak ki a föld alól, mindent vér borított, rengeteg sapkát, kabátot, papucsot találtak a közelben, és a föld alól még szuszogást is hallottak. Az emberek sírva, kiabálva jöttek onnan vissza. Bár az illetékesek nem akarták, hogy kiderüljön, később néhányan elismerték, hogy a kivégzettek ártatlanok voltak, például az az illető is, aki a község házára kitett Hitleret ábrázoló képet letépte, összetörte. Ennek ellenére megvádolták és kivégezték. Sokáig iszonyatos szag terjedt a környéken, ha a lovaknak a közelben kellett elmenniük, prüszköltek, rágatták a fejüket. A sírt hosszú ideig egy nagyon vékony földréteg borította, és a mai napig is legfeljebb fél méter föld takarja el a csontokat.

Mojzes Antal szerint az egész mészlálás Tito beleegyezésével történt, akinek a magyarság megirtásához volt a célja. Zombor felszabadulása után az egyik beszédben olyasmis is elhangzott, hogy a felszabadult Jugoszláviában a magyarok ennek az országnak tizedrangú polgárai sem lehetnek, ami pedig előrevetítette, milyen események is várnak még az itti élőkre. Az is érdekes szegmента a történetnek, hogy a rögtönítélő bizottság három tagja az évek folyamán különböző módon vízbe fulladt. Ketten öngyilkosságot követtek el, egyikük pedig elesett, és egy víztócsában lelte halálát. Akik pedig a Népfelszabadító Bizottság tagjai voltak, azokat leváltották.

A falum kívül az akácfa jelzi a három tömegsír helyét

A következő években november 1-jén és 2-án nem volt szabad látogatni a sírhelyet. A belügyesek figyelték a környéket, és mindent megtekinttek, hogy derüljön ki az igazság. A többpártrendszer bevezetése után, 1990-ben látogatták meg először a tömegsírt, majd amikor Szabadkán megalakult egy bizottság, eljöttek Bajmokra, és az akácfa első ízben koszorút helyeztek el, felállították a keresztet.

– Valamikor több kisebb akácfa is állt ott, de kivágták őket, és csak három maradt meg. Az 1990-es években még kétfőt kivágtak, de a harmadik, és most már az egyetlen még mindig ott áll, és lassan

nők. A tömegsírnál az emléktáblák mellett keresztet és haranglábat is elhelyeztünk, és hamarosan egy szoborcsoport is elkészült, melyet november 2-án avatunk majd fel. Még Szabadkán nőket, gyermekeket és időseket sem kímélve mindenkit elhurcoltak, a bajmoki vérengzésnek csak férfiak estek áldozatul. A legfiatalabb egy tizennégy éves gimnazista fiú volt, akinek a sapkáján lévő gimnáziumi jel okozta halálát.

– Ahol a lakosság egy emberként kiállt azokért, akiket megvádoltak, ott nem történt kivégzés. Sajnos Bajmokon senki sem merete azt mondani, hogy az elfogottak ártatlanok, így mondvaszínált

A márványtáblakra kerültek a nevek

a tömegsír jelképévé vált. Szabadkával ellentétben Bajmokon sosem származott problémánk a megemlékezéséből. Mindig csendben, incidens nélkül múlt el a kegyeletadás, és a sírhelyet sem rongálták meg. Elhelyeztük ott az emléktáblákat, rajta az áldozatok: magyarok, honvédek, németek nevével. Mintegy kétszáz név szerepel a táblákon, azok, akiket azonosítani tudtunk, és azok is, akiket nem. Az áldozatok között nem csak bajmokiak voltak: a csantavéri, a pacseri, a tavankúti, a györgyeni és a nagyfényi áldozatokat is itt végeztek ki.

Az áldozatok között nem csak bajmokiak voltak; a csantavéri, a pacseri, a tavankúti, a györgyeni és a nagyfényi áldozatokat is itt végeztek ki

A mészlálás idején az egyik német házban egy bennfentes lakott. Valahonnan hoztak egy családot, és megengedte, hogy a holttesteket ott a kertben hantolják el. Nem tudni, hogy a családtagokat ott, vagy máshol végeztek ki, mindenesetre amikor a házat eladták, és az új tulajdonos építési akart, a kertet felvásárolták a csontokra. Róluk képzelenség megállapítani, kik voltak, és mi volt a bű-

okok miatt végül lemészárolták őket. Volt olyan eset is, hogy akinek adóssága volt, az megvádolta a hitelezőjét, akit aztán kivégezték. A tömegsír jó néhány évig magántulajdonban volt. Egy ideig Petar Dulicé volt a föld, majd átkerült a fia tulajdonába, de az egyszer sem szólt semmit, ha valaki kilátogatott ide. Aztán sikerült megvásárolnunk ezt a földterületet, és ma már önkormányzati tulajdon. Hivatatosan három nagy sírgödörrel beszélünk, de azt kell mondanom, kaptam né-

hány elég hitelesnek tűnő információt arra vonatkozóan, hogy a tömegsírok másik végében ástak még egy kisebb sírgödört, ahol további tíz-tizenöt embert végeztek ki és hantoltak el. Bár erre nincs konkrét bizonyíték, tulajdonképpen nem kétkedem az illető szavaiban, hogy valójában négy sírgödör van Bajmokon – jelentette ki a bajmoki 1944-es események szakértője.

Helyreigazítás

Augusztus 22-én a Hétvége mellékletünkben Itt van a legtöbb tömegsír címmel megjelent frásunkba – önhíánkon kívül – sajnálatos hiba csúszott. A topolyai Nyugati temetőben az 1944-es kivégzettek emlékére állított emlékmű Zsáki István topolyai művész alkotása. Az érintett és olvasóink szíves elnézését kérjük.